

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Caroli Scribani E Societate Iesv Medicvs Religiosvs De Animorvm Morbis Et Cvrationibvs

Scribanius, Carolus

Antverpiæ, 1618

Liber Secvndvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46194](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46194)

LIBER SECVNDVS.
 INFERIORVM MORBI
 ET
 CVRATIONES.

CAPVT I.

Auersio à Superioribus.

HX quacunq; causa nata, difficultatibus & periculis plena est: neque enim in sola Superioris persona stat hæc auersio, sed abit ad omnia ab ipso imperata; vt etiamsi hæc sanissima sint, instituto conformia, animarum saluti propria, bona etiam, adeoq; amore illius cui imperantur profecta, omnia tamen ex aliis initiis prolata arbitretur. Hinc in parendo ingens difficultas sequitur, cum omnia imperantis suspecta sunt, totaque interioris hominis pax turbatur & euertitur. nam siue Superior taceat, crescit cum auersione inquietudo; siue loquatur, & salutaria præscribat, pro toxico illis salutis monita sunt. vt ex omnibus non modo

im-

imperatis, sed ne ex dictis factisque Superiorum quidquam placeat, displiceant omnia. sint qualia à religiosissimo & prudentissimo sperari ac desiderari possint; fatua illi erunt, & periculis plena: sint amicissimâ mente, munificentissimâque dexterâ erogata; ab hostili pectore, & auara manu venient. Prudens Superior consilium dedit, prouidè imperauit? fatuus, aut politicus est. Beneuolè exceptit? aulicos mores induit. Largissimè omnia spondit? insidias struxit, & aliud verbis, aliud animo fouit. Planè loquitur? latent doli. Parcus in verbis est? fraudes, & inimicam mentem tegit. Suadet profutura? commodis suis studet. Nihil denique tam sanctum certumq; , quod non profanum, periculisque plenum illi sit.

Neque manet hæc auersio in vno, prodit se foras, ac vbicunq; deprehenderit aliquem ex quacunque causa turbatiorem, aut Superiori offensum, illi se morbumque suum aperit, qui hoc malo tenetur, mutuaque hac confidentia mala crescunt; vt inde societate iam roborata, in apertas prorumpant murmurationes, oblocutiones, detractiones, ac quidquid ferè in Religione malorum excogitari potest.

L Quid?

Quid? quòd etiam ad externos serpat hoc malum: neque enim contineri vniuersi animo commotio & tempestas hæc inæstatioque potest, non magis quàm flamma cineribus: erumpet proinde vel minima data occasione, maximè si externus ille pro contracta inter eos familiaritate, cœperit aliquid in Superiore improbare, tunc enim periculū est, ne tanquam haec nouacula dissectum apostema, venena simul omnia profundat, non Superiorem tantum, sed & corporis totius damno.

Demum crescente hoc malo, ad instituti vniuersi damnationē prolabitur hæc alienatio, ægrumque suum ad extrema propellit, dum nihil iam probat, damnata omnia, auersaturque quæcunque documenta, tanquam ab hostili manu propinata: nusquam patris, nusquam medicæ manum agnoscens, sed inimicam ubique dexteram. etiam inter amica fercula & propinationes, inter patria monita benignissimo pectore deprompta venena reperiet, & fella pro melle leget, colocynthidas pro saccharo, pro vita mortem tantum valet alienior animus.

Iam cum displiceat Superior, monitaque studiaque ipsius, qualia demum illa fuerint, licet ab intimo Religionis deprom-

prompta; incipiunt etiam Religionis propria displicere. & semel à Superiore alienior animus, auertitur etiam ab iis quæ instituti sunt, maximeque ab illis, ad quæ Superiorem propensiorē videmus. quòd si ad omnia instituti pari conatu feratur Superior, ab omnibus auertimur; displicet nimirum res cùm persona displiceat, & quæ proba antè erant, improba videntur, cùm ab hostili dextera nihil arbitremur amicam profuturumque porrigi posse.

Atque hinc spiritualis quædam exurgit nausea, & mœrentis animi fastidium, vt nihil iam placeat quo foueri mens consueuerat, aut lassa reparari, aut fessa erigi, aut ægra sanari.

Oratio verò tota prostrata iacet, credas exsectis neruis omni robore viduatam. ita occupatus ac possessus alienatione hac animus, nihil præter auersiones ruminat, vt nec spatium sibi concedat cælestia cogitandi. tanquam si palatum amaritudine circumfessum, suauia ac salutaria omnia respuentem cogites.

Sed & animus ad generosa quæque deest: amatque sub tali Superiore ingloriam magis vitam & ignauam trahere, quàm ad victura dexteram protendere. quæ tandem res ad extrema inferiorem dedu-

cit, variosq; etiam corporum morbos adducit. nec finem facit, donec aut in aperum erumpat odium, & hostiles machinationes, & desperatae mentis molitiones, aut vitam sibi aliisque grauem tristi languore finiat, infelicique demum morte claudat.

Remedia.

Conandum Superiori quibuscunque potest modis, maximè verò per Praefectum spiritus, Confessarium, aliosque caros, vt æger hoc malum suum fidenter, clarè, & sine ambagibus retegat: in refectione enim hac, potissima sanitatis pars constituta est.

Beneficiis etiam vincendus æger, & ad hanc sui detectionem blandè ducendus erit: quasdam etiam in illo leuiores imperfectiones dissimulando: negotia quasdam, quæ tutò illi credi possint, vltro committendo: si quid rectè factum, laudando: si quid minùs benè, errorem tamen excusando, intentionem collaudando, suaviter monendo, & ad maiora excitando.

In qua re magna Superioris opus est prudentia; vt si blandè inferiorem adducere non possit ad sinceram mali sui refectionem, simulet se auersionem hanc scire,

multisque fiducia signis, ac quibusdam
etiā concessionibus ab instituto non alie-
nis, suauibus appellationibus, colloquiis-
que quæ animi in illum propensionem
fiduciamque ostendant, eum sibi deuin-
ciendo; propositis etiam interdum qui-
busdam tanquam consilij causa, ac iudi-
cium illius explorandi, probando etiam
illud, si quo modo fieri possit.

Quòd si his similibusque animum illius
sibi conciliauerit; dissimulare in vniuer-
sum Superior poterit, quò fidentiùs ille
se suaque, pulsus diffidentia nebulis, Su-
periori credat: si verò æger se aperuerit,
benevolentia Superioris victus, benignè
illum Superior audiat, soletur, ostendat
vanum metum fuisse, non fundatas suspi-
ciones, & ne à se cogitatis quidem rebus
natas; aut sanè rationem dictorum facto-
rumque suorum amicè illi reddat, sæpe
ad se, suaque aperienda inuitet, vt consue-
tudine hac, fiducia nascatur & amor.

Magna denique dexteritate animum
ægroti in omnem partem versando, pau-
latim illi omnem auersionis causam euel-
lat, dicta factaque illius in Superiorem
minuendo, multa humanæ fragilitati tri-
buendo, multa huius generis in omni ho-
minum genere euenisse.

L3

Quòd

Quòd si his remediis vinci æger non possit, seriò de loci mutatione cogitandum erit: sæpe enim naturalis quædam è constitutionum diuersitate nata auersio est, quam priusquam euincas, vniuersam antè valetudinem frangas & perdas.

CAPVT II.

Neglectus obseruantia erga Superiores.

Rem quis arbitretur non magnam, magna hæc tamen incommoda secum trahit: sequitur enim hunc neglectum venerationis & auctoritatis diminutio ac contemptus denique. quod vbi fit, tota collabascit obedientia, quæ his firmamentis, tanquam validissimis vinculis ac propugnaculis continetur. neque difficile est illi obsequi, quem veneraris; impossibile propè illi obsequi, quem contemnis, maximè ea obsequentia, quam ab animo profectam omnis bene constituta Religio exigit.

Succedunt hinc in omni propè imperio murmurationes, cum non placeant imperata; quæ placere perrarò possunt, cum displicet qui imperat. nam etiamsi prudentissima illa sint, si non placet imperans, nec imperata placebunt: contra, si

placeat ille, etiam imprudenter imperata, si non probentur, locum tamen excusationi & propugnationi inuenient. tantum in vtramque partem refert affectus in auctorem. Ama s? etiam verbera placebunt, aut tanquã de manu optimi & clementissimi patris venisse iudicabis. Auersatis; etiam munera detestaberis, arbitraberisq; ab inimica dextra venire, & molliora benignioraq; verba factaq; , dolos fraudesq; tegere opinaberis. Mollia, verè amantis, dura licet, verba sunt, quin & mollia verbera; dura alienioris animi, mollia licet, verba sunt, muneraq; verbera non dona sunt; vt nihil iam expectare debeas, præter spiritalem quandam nauseam, ac tepentis animi spiritalem quandam vomitum. omnia enim cum Superiore displicere incipiunt; minorq; iam veneratio rebus instituti propriis, minor maiorũ decretis. nam ad neglectũ ac contemptum satis est à tali Superiore profecta: sancta licet probaq; sint, ac veteris germaniq; instituti, ac primarij spiritus, non sapiunt tamen, imò displicent à tali manu propinata. ita semel concepta opinio dulcia omnia ac salutaria, in amara ac noxia vertit: mella nimirum in fel merrum, medicamenta in venenum. vnde

L 4 supi-

supinus tandē neglectus omnium spiritua-
lium exercitationū rerumque Religionis
propriarum nascitur, ac perpetuus tandē
animi languor, non nisi cum Religionis
ipfius odio aut morte finiendus. tantum
in humanis potest ex neglecta veneratio-
ne contemptus, vt ad malorum vltima
Religiosum deducat, nec antè finē faciat
quàm illum tota Religione protrudat, iu-
ratumq; hostem ex filio & amico statuat.

Aliquid proinde sit in Superiore quod
venereris, virtus, benignitas, paterna cura,
comitas, ingenii magnitudo, iudicij pro-
funditas, eloquētia, agendarū rerum dex-
teritas, morum maturitas, rara continen-
tia, pietas, probitas, eruditio non vulgaris,
prudētia magna; aliquid denique quod
venerationem prouocet, è qua ferè amo-
rem nasci videbis.

Fateor etiam his omnibus destituito, ve-
nerationi tamen locum esse posse, vel hoc
solo nomine, quòd Superior Christi vices
gerat, cui in Superiore obtemperamus:
verùm difficile est, vbi omnibus Superior
que natura sua venerationem prouocant
destituitur, solo intuitu vicarij illi à Deo
concessi muneris venerationē prouocare.
ferè enim homines etiam ad diuina, hu-
manis quibusdam ducimur trahimurque
sub.

subidiis; quibus si destituamur, agrè ad nuda diuina, propter ipsa rapimur: vestiri enim illa optamus, & humanis quibusdam illecebris cingi.

Et sanè vt nihil facilius est quàm in venerationem, ac venerationi implexum amorem rapere, si amore ac veneratione digna, manu quasi tangimus; ita interdificilia non vltimum est in veneratione ac amorem propellere, cum omnia externa venerationis ac amoris prouocamenta desunt.

Illud verò in alieniore animo solemne est sequi, vt vnus pectore venerationis diminutio non claudatur; spargitur per plures, & totas obit familias, fitque vt derogata semel veneratione, obedientia tota labascet: obmurmurationibus colloquia nantent: & quæ priùs amoris ac filialis parentiæ, nunc seruilis obsequentiæ sunt, à sola coactione nata. atque hinc omnium intepescunt animi, imperataque; nauseabundi exequentur. quare nec fructum illum sperare prudenter possumus, quem à laboribus sudoribusque amoris ardoribus excitis expectare solemus. Quid? quòd etiam ad externos eat hæc fama, & venerationis illa retractio causæque totas impleant vrbes, non sine non-emendanda

nominis diminutione, quæ res in uniuersum corpus redundat.

Remedia.

PLurimum hîc valet Dei, in omni Superiore cuius hic vicem gerit, præmiorumque cælo repositorû seria frequensque consideratio: non magnum esse variis naturæ cælestibusque donis exultorem gerere, cum ipsa donorum excellentia etiam hostes in admirationem rapiat, aut à Religione alienos in amorem trahat. neque in his magna meriti ratio esse potest: ingens illa præmij meritiqûe materies est, cum in Superiore nulla humana momenta ponderamus, sed Christum solum, cuius ille vices gerit, intuemur: illum ut Dei in terris vicarium, ut cælo nobis datum amplectimur. quæ vna ratio omnibus potentior, maior, certiorque apud verè Religiosum esse debet; & à qua sola plus venerationis amorisque, quam à reliquis omnino omnibus animo concipere, factisque præ se ferre meritò oporteat.

Quæ in Superiore laudanda, sæpius ob oculos ponere; neque enim quisquam est, in quo non aliqua reperias, quæ laudem mereantur, siue è naturæ donis, siue studio

diō comparatis, siue ſingulari prærogatiua à Deo conceſſa.

Quidquam non commendandum in Superiore occurrit, fortiter repellendum, excuſandū; intētionis bonitas, humanaūe fragilitas cogitanda errorum vitiorumq; priorū magnitudo grauitasq; leuibus illius opponenda. quod eo facilius faciet inferior, quo errores, delicta, & quidquid in ſe non vna reprehensione dignum, tacitus ſecum euoluerit. Videat in quantis ſibi ab aliis indulgeri velit, maximè à Deo, cuius oculis nuda ſunt omnia. quàm multa damnanda ſecum trahat, & non vni veniæ ſubiicienda, quo magis minora in Superiore diſſimulationis & indulgentiæ ſcopis verrat. ac quodocunque occurrunt quæ meritam damnationē exigunt, & venerationis diminutionem, obijciat illuſtiora quæque ipſius, quæ iure quodam ſuo admirationem ac venerationem depoſcunt. quod perfacile erit verè Religioſo, & ſimplici melioreq; oculo ſingula intuenti.

CA-

CAPVT III.

*Simulata & tecta conscientiae explicatio
& redditio.*

Malum eo nocentius, quòd à filiali in Superiorem tanquam patrem ac medicum refectione, omnis bona certaque, ac secura gubernatio pendeat. Vnde fit, vt huius defectu neque curentur nocitura vulnera, & mortem sæpe allatura; neque vitentur damna corpori vniuerso inferenda; neque prudens, ac sine insigni aliqua clade diu consistere gubernatio possit. Committuntur munia, quibus credenda non erant, conijcitque non raro suos in salutis discrimina Superior, morborum ac propensionū suorum ignarus.

Et fanè vt nihil difficilius est, etiam peritissimo medico, longaque rerum ac ætatis experientia docto, quàm ignoratos ægrientium morbos aggredi, & ad quorum refectionem, siue noxia vere cundia, siue simulandi studio, siue pertinaci silendi obfirmatione, obmutescit æger, premitq; secum mala; ita nihil facilius, quàm cognitas perspectasque infirmitates, earumque causas depellere. vt morbi certa
cogni-

cognitio, medico certa propè curatio fit: at ignarus morborum fluctuabit, & pro salutaribus perimentia sæpe medicamenta propinabit. calentibus opus est? porriget frigida. humectantibus æger indigebit? siccantia præbebit. Idem eueniet in animarum medico. didicit morbos? remedia ad manum sunt, siue noxiorum subtractione, siue profuturorum propinatione.

Et cùm in omni animorum morbo plurima veterum in vtramque partem existant documenta, & exempla; non erit Superiori morborum conscio difficile ea præscribere, quæ salutaria cum primis futura sunt. vt seiuisse suorum morbos propè curasse sit; cùm contrà ex illorum ignoratione nulla non mala nasci procliue sit.

Sanè prudentem omnem gubernationem ex hac suorum cognitione pendere nemo non videt; cùm reliqua omnis gubernatio ex ignoratione nata, fortuita sit, & mille lapsibus exposita; vt in qua nihil certò, nihil tutò, nihil solidi statui possit. fortunæ nimirum cõmittēda sunt omnia. Nam licet ex externo suorum conuictu, colloquiis, domestica consuetudine, familiarium etiam indagatione, multa solers prudensque Superior colligat; plurima

ma tamen ignorabit. cum pauci morbos suos prodant, tegant plerique: & ferè grauiſſimi altè habitant, ac in imo latent, viſceribus implexi; leuioreſ prorumpunt foras. mortem allatura intimis præcordiis clauduntur, nec niſi cum interitu reteguntur.

Cauſa ferè mali huius in Superiore reſidet. qui ſi paternum in omnes affectum explicabit, expandetque matris viſcera vberaque, nullo negotio filialem in ſe ſubditorum affectum prouocabit. creſcit enim cum amore fiducia. neque facile ſe generoſus animus in hac mutua amorum prouocatione vinci patietur. Quare ſi Superior genuinos, veri que patris ſinus expandent, in omnem fiducia reſectionem inferiorem incitabit; maximè vbi illum non tantum patrem & medicum, ſed fiſſimum commiſſorum ſibi cuſtodem ſenſerit, creditaque ſibi artiſſima æternam cuſtodia ſeruantem. plurimum enim in inferioribus valet concepta hæc de Superioribus concreditorum infracta firmitas, & ſecretorum tenacitas. Proderit etiam vel inter prima, ſi à fidenti inferiorum conſcientiæ animique reſectione, propenſos in ſe Superiorum animos ſenſerint, ac peculiare teneroſque patrios in

ſe

se illorum affectus experti fuerint, ac plus etiam quàm antè benevolentia ac fiducia. dici enim non potest, quantum his crescat amor, fidentisque morborum animi, nudaque sinceraque, omni fuce & simulatione seposita, relectio.

Altera mali causa, ab arrogantia metuque ab hac nato proficiscitur. cum veremur, ne si quæ animum premunt vulnera aperuerimus, sinistram Superiores opinionem induant, decedatque non parum de veteri in nos affectu, aut de concepta virtutis opinione, minusque iam aut solita committant, aut à maioribus dignioribusque auocent.

Ab innata etiam quadam animi in omnes, aut certos Superiores diffidentia, aut pusillanimitate, noxius hic timor, qui candorem hunc sistit, nascitur. Et sanè nisi fastum hunc exuerit inferior, metum illum nunquam deponet. Nihil hinc periculi foret, si humilitatis amor obsedisset. gauderet enim talis contemptu, & causas vltro depressionis inueniret & suggereret. aut sanè si firma in Deum fiducia occupasset animum, qui nunquam permittit fidentem sibi in fraudem duci, non magno hinc opus esset molimine: cum enim inferior Superiori Dei vices gerenti mor-

morbos aperiat, fieri non potest ut permittat hunc Deus dolis circumueniri, quòd si tamen permiserit fraudi hunc alicui candorem esse, certò sibi qui damnum passus est persuadeat, locupletiore longè mercede hanc in Deum fiduciam remunerandam.

Quòd si pergat inferior Superiorè animorum medicum morbos suos celare, nihil propiùs, imò necessum omnino est, ut politicum quendam spiritum plenis faucibus hauriat, consilia resque suas vario artificio tegat; probitatem, pietatemque simulet; valetudinem bonam verbis vultuque; mentiatur, cùm extrema sæpe, mortemque vulnera intentent. audiat Sapien-

Prov. 12. *tem: Via stulti recta in oculis eius: qui autem*
Eccli. *sapiens est, audit consilia. & illud: Fili sine con-*
32. *silio nihil facias, & post factum non pœnitebit.*
 quanto magis audiet consilia Superioris inferior, parentis filius, infirmus medicus, idque in re salutis?

Remedia.

A Superiore ferè petenda, ut paterna beneuolentiæ ostentatione, affectu in se fiduciamque suorum excitet, beneficiis etiam prouocet, adeoque ad ea mu-

nia promotione, à quibus periculum inferiori non creetur.

Proderit etiam faciles benignasque in omni ad se recurſu aures præbere, vltro etiam non rarò compellare, fiduciamque ostentare, aditumque in omnem retegendi ſe libertatem ſternere, nulloque vel minimo ſigno aut diffidentiam præ ſe ferre, aut è concredit ſibi timorem.

Inculcanda rei huius vtilitas neceſſitaſque, ſiue in exhortationibus publicis, ſiue in priuatis colloquiis, maximeque in domeſticis conferentiis, vel à Præfecto ſpiritus, aliis que inſtituti peritis & amantibus. aperienda incommoda damnaque è noxio ſilentio nata, exempliſque illorum confirmanda, qui ab imprudenti verecundia, vel à timore & inani diffidentia, vel celandi ſua ſtudio, ad perpetuam animi inquietudinem, ac tandem ad vocatiſſimæ ſuæ deſertionem deueniunt, in carnem ſimiliaque vitia prolapſi.

Exemplis deinde magnorum virorum, qui grauiffimis aliquando in omni vitiorum genere tentationibus pulſati, poſt plurima fruſtra tentata remedia, in vna mali ſui reſectioe ſalutem reperiunt. Nec veriti non pauci ſunt, publicatiſſimam etiam libris, palàm quibus iactati fuerant,

M dæ

dæmonum insidias aperire, quidam etiam lapsus suos, aut lapsui pericula proxima.

Excitandi deinde, & ad animi sui morbos periculaque aperienda prouocandi erunt, exemplis morborum corporis, quorum verecunda, & oculis etiam nostris pudibunda, grauitate mali victi, medicis adeoque & hostibus retegimus: quo magis idem faciendum Superiori ac patri in animi morbis, corporis morbis longè perniciosioribus, vt à quibus beata infelisque pendeat æternitas, nulla postmodum arte reparanda. Serio in hanc rem Gre-

In Past. p. 2. c. 1. gregorius: *Quisquis intrare æternitatis ianuam nititur, tentationes suas menti Pastoris indicet. & in Vitis Patrum: Ne abscondas cogitationes tuas: ita enim confusus immundus spiritus discedet à te. Nihil enim ita confundit demones, eorumque virtutem allidit, quam quis secreta cogitationum reuelet Patribus sanctis.*

CAPVT IV.

Curiositas in indagandis, quæ gubernationem tangunt.

QVÆ quo magis internam cuiusque pacem turbat, eo Religioso magis vitanda & fugienda est: neque enim potest in illius animo solida pax tranquillitasque consistere, in quo agendarum imperandarumque rerum perpetuæ natant sollicitudines.

Neque in vno inquietudo hæc permanet, ab it in plures, cum quæ solerti indagatione cognita sunt, aperiuntur aliis; causamque sæpe præbent magnarumurbationum: cum ea ipsa quæ decreta aliquando, coguntur, re melius propiusque perspecta, aut quibusdam inexpectatis nouisque intercurrentibus, quæ aliud suadent, Superiores mutare. quod vbi euenit, aut inconstantiam in Superiore redarguunt, aut imprudentiam, aut denique, si ipsos res tangebant, prioraque consilia magis placebant,urbationum mare magnum nasci videbis.

Profiliunt inde suspiciones in varios, mæores, murmuraciones & obloquia,

M 2

quo-

quorum omnium causa primus ille curiosior indagator & explorator est. nascunturque ex his principiis temeraria in primis iudicia; & frequenter culpam in illum coniecimus, qui extra omnem noxam est: unde ingentes profluunt animorum alienationes, partiumque noxia Religiosis studia; variæ deinde parum religiosæ molitiones, & innocentissimorum sæpe eversions; decurriturque demum ad interna, ac ad externa non rarò patrocina & intercessionem.

Plurimum deinde curiosior illa disquisitio adimit de obedientiæ integritate, cum magnam partem debitæ resignationis & indifferentiæ tollat. Etenim animus ad omnia Superiorum imperia paratus, nullam causam habet curiosioris indagationis, promptus in omnem imperij partem: neque illum cura mordet imperandarum rerum, qui in omnem Superioris, tanquam in Dei voluntatem excubat, & in quo nullus delectus muneris, aut agendarum rerum est: sed infima iuxta ac maxima à diuina manu per Superiores expectat; magisque etiam fertur in abiecta, tanquam in tutiora, & rarò lapsi aut præcipitiis vicina, quia minùs splendida, & per plana ducunt, in quibus rarior ut

æmu.

amulatio, ita infrequentior casus est.

Monemur in hac materia à Sapiente:
Altiora te ne quaesieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. Sed qua praecepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Non est enim tibi necessarium, ea qua abscondita sunt, videre oculis tuis. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curiosus. multos supplantauit suspicio illorum, & in vanitate detinuit sensus illorum. Præcipit Deus per Superiores. quorum præceptis vt diuinis inuisendum esse monet Apostolus, & ferè ingentem animo inquietudinè omnis curiosior indagatio adducit, magnarum vbi que barbarum ac iactationum causa. ita in perpetua quadam tempestate fluctibusque curiositas omnis nauigat, omnibus littoribus exclusa, ignara portus, stationum nescia; inanibus plerumque vanisque suspicionibus iactata, dum irrequite mente Superiorum consilia scrutantur, dubiosque & fortuitos euentus, solerti subdolaque prospicientia anteuertere conantur, semper anxij ne quid fors alienum à propensione Superiores de se statuunt, multum de diuinæ prouidentiae fiducia detrahentes, quam præprouida sagacique industria sua præuertere conantur.

M 3 quo

Eccli. 3.

quo fit vt relinquat illos Deus in manu
consiliorum suorum, destituatque cele-
stibus subsidiis; quibus affluunt quotquot
vni Dei voluntati innixi, totam sui curam
Superioribus relinquunt, certi fortuna-
rius successura quæcunque à prudenti
præprouida diuina manu profluunt, qui
quæ à fatuo delectu nostro euentuum
ignaro.

Huc accedit, in altissima pace viuere,
quotquot se suaque diuinæ provide-
tiæ committunt, ac cæca quadam manu
accipiunt, quidquid à prouida illius des-
tera porrigitur. Eueniant vt placitum bo-
nitati ipsius fuerit, res imperatæ; habent
ad manum illud solatij, Obsecuti sumus
Deo. non eueniunt optata aut sperata felici-
tate? satis esse homini debet, paruisse
in Superiore Deo. & fortè in salutem em-
infeliciores euentus, fuisset in damnatio-
nè aut lapsum fortunatus successus. Quis
altiora nobis scrutamur mortales? cer-
tum, non posse falli Deum, nec fallere
sperantes in se posse.

Qui verò curiosiore indagatione Su-
periorum, ac in illis de se suisque aut aliis
etiam, diuina disquirunt consilia, in per-
petua quadam sollicitudine vitam tra-
hant. quòd si Superiores ad sua vota de-
duxerunt

duxerint, æterna ferè pœnitundine conatus suos luunt; cum plurimùm extorta hæc imperia infelici exitu claudantur, & præcisa tunc spes omnis mutationis videatur, cum erubescimus ad prioribus contrarias preces, qui auctores nobis malorum fuimus, & mutatae in Superiore sententia.

Remedia.

Obedientia per meditationes, librorumque de hac virtute tractantium lectiones, excitatus amor.

Studium tranquillitatis internæ, quam nullo negotio consequuntur, quicumque extra omnem sollicitudinem Superiorum tanquam Dei imperia læti hilaresque expectant & excipiunt.

Commemoratio eorum, quibus plerumque minùs feliciter nimia hæc cura cessit; contraque aliorum, quibus fortunatissimo ferè exitu paratus ille animus ad omnia Superiorum mandata exequenda successit.

Proderit etiam cogitare, quem curiosior hæc indagatio finem sibi propositum habeat. si solam cognitionem: quò mihi illa? aut quid adferet internæ pacis? si vt

M 4 ha-

habear primus euulgator; inuidiam etiam vereri debeo, & secretorum euulgator Superiorum, & indignationem timere. Si vt aliò Superiorum consilia flectam in iis quæ me tangunt; parum tutâ ingredior viâ: accedentibusque molestiis, quales promptum est hîc nasci, nullus quæramonîis relictus est locus, cùm Superiorem à suis ad mea consilia deduxerim. inde mœrores sequuntur non rarò; cùm contra pacatissimi sint, qui toti à Superiorum voluntate pendent, pari que affectu quacunque demum imperata cadant, amplectuntur; quibus si non omnia ex voto prospera eueniant, habent quo se solentur, Superiorum, non sua se voluntate rem aggressos; & tutò Superiori difficultates proponere, remediaque deprecari possunt.

CAPVT V.

Obedientiæ neglectus.

QVI ferè ex eo prouenire solet, quòd in Superiore non cognoscamus imperantem Deum: quem si in illo intuemur, non facîle ab imperatis deflectemus, iudiciaque nostra illius præponemus. Nam quis paulò religiosior sua diu-

nis

nis consiliis, quæ in Superiore elucent, præferre audeat? aut quis ea temeritate, barbaroque factu est, qui divina postponat suis? Omnis proinde neglectæ obediæ ratio in Superioris ignoratione consistit, cum vicariam in illo Dei potestatem inferiores non agnoscunt, nec imperantem in eo Dominum considerant, sed humanis rationibus metiuntur omnia; nec aliud in Superiore, quam aut inditam naturam, aut longa experientia partam prudentiam intuentur: ita fit, ut sæculi more obtemperant, rationibus nimirum, aut metu, aut sola externa auctoritate ducti. qui obsequendi modus longissimè à diuino abest, ac prudentiæ potiùs, & seruitimori, quam diuinæ voluntati in Superioribus imperanti innititur; quam si in Superiore considerarem, non difficile foret obtemperare, maximè cum in obsequendo rarus intercurrere error possit: non quod non aberret à recto veroque Superior, sed quod error ille perrarò in Superiorem cadat: nec minora interim apud Deum obediæ præmia reposita sunt, si quis imprudenter, quam si prudenter imperanti obtemperet; ac merces etiam maior illi debetur, cum minùs prudenter ac prouidè imperanti, solius Dei nomine,

in illis quæ nullam peccati labem continent, obtemperet.

Damna verò adeò graua & obuia sunt quæ ex obedientiæ neglectu nascuntur, vt in omnium oculos nullo negotio incurrant: neque enim vlla non Religionis modò, in obedientia potissimùm fundata, sed nec reipubl. aut priuatæ etiam domus sine huius virtutis accurata obseruatione prudens cõsistere gubernatio potest, nullum imperium stare, nullus exercitus ab hoste victoriam sperare, nulla securitas in rebus humanis, pax nulla, quæ ferè obedientiã tanquam vinculo ligatur.

Ingentem deinde rerum omnium perturbationem huius defectu necessum est sequi, cùm membra capiti, inferiores Superioribus aut imperant, aut non obsequuntur: quæ res interitum corpori de propinquo minatur. nam quid sperari potest, quid non timeri, cùm inuertitur hic ordo rerum, quo inferiores Superioribus parère æquum est? cùm aut Superiorum ignauã incuriã inferioribus omnia permittuntur, vt pro voluntate quisque suam vitam moresque instituat, munia deligat, res administret, in quacunque se domestica ac externa profundat; aut cùm innato quodam negandi timore, aut mœ-

rore

rore afficiendi metu, aut rogandi importunitate, succumbunt; aut temporalium denique commodorum causa; aut sanè ob inferiorum duritiem, & arrogatam auctoritatem, è Superiorum tepore natam, liberas suis habenas permittūt; quid expectari magni bonique potest, dum singuli vnus licet corporis membra, contrariis in diuersa motibus feruntur, si non vltimarum desperationum miseranda consilia?

Commoda verò adeò manifesta sunt, vt non egeant explicatione: mutuò enim hac virtute debito amore constringimur, dum singuli commisso sibi muneri incumbentes partes suas tuentur, ne in aliena sibi non concredita inuoluantur. Augu-
De Ci- uitate lib. 14.
stini de hac virtute verba sunt: Virtus obedientia in rationali creatura, mater quodammodo omnium est custosq; virtutum.

Sequitur hanc virtutem sine sollicitudine vita tranquilla, & curarum expers, cum Superiori se totum resque suas inferior credit, illius nutui paret, totumque se illius voluntati committit. Felicem imperata res euentum consequitur? pramiam cum Superiore laudesque partitur, & maior etiam gloria pars ad inferiorem transit. Infelicem sortitur effectum, si obsecu-

cutus est imperanti, securus, & extra culpam & reprehensionem est: prudentia, timor, dubius & anxius de euentu animus, seriæ deliberationes, mœror & pœnitudo, Superioris sunt: pœnitudo, dolor, metus nullus, fortuitarum rerum sollicitudo, interni que fluctus nulli; sed pax altera, profunda que quies, ingeni que animi tranquillitas, inferioris sunt. Nullę in hoc, vt in Superiore, noctes insomnes, nulla anxia futurorum cogitatio, nullę sollicitudines cor exedentes, nulla præcipitatio, nulla glorię aut nominis defraudatio metuenda: cùm satis inferiori in omnem laudem sit quemcunque res euentum fortita fuerit, paruisse; nec minorem laudem quocunque demum euentu, felici an infelici, mereatur, neque gloriã commendationem que; referat inferiorem. cùm omnis obsequentis honos in sola parentia, non in successuum felicitate consistat, & fortunati infortunati que; euentus solius Superioris delectui ac imperio ascribi debeant. Semper proinde laudem decus que quocunque euentu obediens reportabit, etiam apud iniquos rerum æstimatores; solam verò laudem Superior è fortunato euentu consequetur. vt tutissima obsequentis conditio, certissima que gloria;
dubia

dubia ac incerta per omnia imperantis sit. tanto hæc discrimine dissident, tantoque imperiis potior parentia est.

Remedia.

Frequens lectio, & commemoratio meditatioque eorum, quæ ad hanc virtutem pertinent. commodorum etiam incommodorumque, quæ ex huius virtutis prosecutione aut neglectu nasci proclive est, sæpe repetita memoria. quanta animi tranquillitate, quanta securitate ac certitudine, molestiis expertem vitam ducant, qui se totos obedientie sacrarunt: quanta contra mentis turbatione, anxietate, inconstantia, dubioque ferè exitu iacentur, quotquot ab illa degenerarunt, aut deflexerunt. Bene Sapiens, *Vir obediens* Pron. 25 loquetur victoriam. omnium nobilissimam retulit Christus, qui *humiliauit semetipsum* Phil. 2. *factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Sequitur victoria, & è victoria triumphus. Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen: ut in nomine IESU omne genus flectatur, caelestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus IESUS Christus in gloria est Dei Patris.

Fre-

Frequentare narrationes in familiari colloquio, de infelici plurimum exitu illorum, qui Superiorum imperio neglecto, suo se arbitrato voluntateque rexerunt: quantaque sanctimoniae ac miraculorum etiam prerogatiua virtutis illius cultores, omni aetate eluxerint.

In omni Superiorum imperio Deum cogitare imperantem, allicientem, praemiantem. Monet Apostolus: *Obedite praepositis vestris, & subiaccete eis. ipsi enim peruiolant quasi rationem pro animabus vestris redituri, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes. Non ad oculum seruientes quasi hominibus placentes, sed ut serui Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate seruientes sicut Deo & non hominibus.* ad-
1. Pet. 2. dit Petrus: *Non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis.* Ac licet de seruis illa verba; multo certius in Superioribus locum habent, quibus non humana mercede, sed tanquam Deo peculiari obedientiae voto nos astrinximus. Hieronymi verba sunt: *Præpositum timeas ut dominum, diligas ut patrem. Credas tibi salutare quidquid ille iusserit. nec de maioris sententia iudices, cuius officij est obedire, & implere quae iussa sunt.*

Sanctorum deinde exemplo, ac in primis Christi Domini, ad ardua quaecunque
 im-

imperii sese animare, spe maximè futurorum: sæcularium etiam exemplo, qui in Principum obsequiis, militari disciplina, ac in omni republica, in grauiſſimis rebus maiorum imperiis parère coguntur.

In omni re Superiori proponenda, duo præmittere, orationem & resignationem.

A facilioribus inchoandum, aliquando etiam in non noxiis aliqua concedenda: ad ardua dein descendendum, mora tamen aliqua interiecta.

Per familiares etiam aliquando monendo, maximè aliorum exemplis, qui maiores ætate, eruditione, gratia, paratos promptosque se exhibent, omnem felicitatem in vna obedientia ponentes.

CAPVT VI.

Obedientia è solo metu profecta.

Seruilis omnino ingenij obediẽtia, que non vltra metum progreditur: si clàm futura putat, imperata negliget; si pœnarum effugium sperat, etiam contemnet. nihil proinde magnum ab hoc sperari potest; quale ferè ab animo bene composito, & affectu, aut in rem ipsam, aut in

im-

imperantem proficisci consuevit : amor namque ardensque desiderium potentissima incitamenta ad magna sunt, quibus tanquam validis arietibus, quaecunque aduersantia propugnacula non magno negotio propulsantur ac deuerruntur. audet enim, qui amat, & leuia arbitratur quaecunque amore suo minora sunt : qui metuit, etiam viribus suis inferiora perhorrescit. omnia enim metitur metu, ut ille prior amore: qui cum rebus maior sit, non mirum ad ardua, ut ad leuia, prosilire: cumque metus in aliis rebus etiam leuioribus maior sit, nihil mirandum si ad illa non extendat manum. desperatio enim quaedam felicioris euentus, fortunatiorisque consecutionis metu impellente mentem possedit: hinc angusti illi exsurgunt animi, tremorque ac timor, & diffidentia timoris comes. quare frustra ab hoc peccatore, viro ac caelo dignas, victurique ac in posteritatem abituri nominis cogitationes expectabis.

Idem in obedientia è solo humano metu nata reperies; aut enim vniuersum quod operatur opus, negligit, aut sine anima aut mente precepta exequitur, aut languet ac quasi congelidata friget, plurimumque de sperato calore amittit. succedit

cedit pallor ac quædam operû ægritudo, nec valetudinē sperare possumus nisi feruilem hunc metum, potenti quodam amoris medicamine tanquam purgantibus minuat ac pellat.

Alienationes exinde animorum exurgere necessum est, quæ in odia paulatim excrescunt, in murmurationes, detractio- nes, aliaque his affinia vitia. nam vbi solus metus inferiores continet, displicentia nascitur imperantis, cum imperata displiceant, è qua proclive est recensita vitia, aliaque his similia tanquam laxatis habenis decurrere: quem enim solus continet metus, is si hunc excutere potest, fertur in imperantem, nec parcat, vbi cunque vulneribus locum reperit, perpetuaque in statione est. hinc aperto si quando datur Marte; inde, vt plurimum fieri consuevit, ex insidiis imperantem petit, omnem euertendi illum occasionem captans.

Quid? quod animus è metu obsequentis in perpetua quadam amaritudine versetur, semper inuoluntarius, suspicionibus & amulationibus plenus, nusquam nisi in oblocutionibus apertus & candidus, semper tectus & simulatus, & consiliorum suorum occultator, mœroribus verò tantaque melancholia tam validè oppressus, vt

N

ferè

ferè non nisi cum morte, aut loci Superioris mutatione dolorem ponat.

Neque latere externos hæc res potest, qui aut ab imperatarum rerum tarda & tepenti executione, aut à verbo per imprudentiam elapso, mali huius magnitudinè perfacilè cognoscunt: quod dum fit, nihil promptius esse potest, quàm ut vel in inuidiã vocetur Superior, ut in imperando durior & imprudentior, vel inferior suspicionem apud alios incurrat alienioris à Superiore animi.

Politici deinde ex hoc metu exurgunt in inferiore spiritus, plenaque simulationibus sunt omnia. obsequentiam parendique studium factis exprimit, mente aliud voluit: ut rebus cogitata non respódeant, atque hinc consilia exurgunt varijs artibus tecta, dolisque fraudibusque plena, & cum mentem Superiori obsequentem, & imperiorum amantem opera præ se ferant, animus odio natat, & sub exteriori obedientiæ spongia, tanquam sub amplexu Ioab ferrum latet, aut sub osculo Iudæ vincula & catenæ.

Et ignauissimorum hæc ferè signa animorum sunt, qui cum de virtute desperent, ex insidiis hostem petunt, solis fraudibus fortes, reliqua socordes. Generosus

animus aperta ingreditur via, antè in mortem ruiturus, quàm femineis his armis vulturus. certè nõ nisi seruilis ingenij, & ignauissimi cuiusdam pectoris est, solo metu ad obsequendum impelli, testatissimumque signum nihil in tali religiosi affectus latere. imò manifesta signa hæc sunt spuria vocationis diuinæ. quæ si germana legitimaque esset, ab amore nasceretur, omni seruili metu depulso.

Neque hic animus cælo dignus est, qui solis minis, grauioribus ac rioribusque monitis, verberibusque in officio contineri potest. cælo filij inscribuntur, & hæreditario quodam iure possessionem illius ad eunt; excluduntur quibus præter seruile ingenium, nihil amoris ingenitum est, nihil filialis parentiæ & venerationis. amare debet quisquis amoris præmia sperat. nulla verò cælo quàm amoris dantur; quo solo præmia metiri & erogare solet Deus.

Remedia.

Magna parte à Superiore petenda sunt, qui si paternum in suos affectum induat, rebusque non nudis verbis illum ostendat, non magno negotio suorum in se affectum trahet. Neque difficile

erit amare imperata, cùm qui imperat, amatur, vbi paternum Superiorum pectus fenserint; maximè cùm monita & imperata à paterno candore nata viderint.

Seria frequensque cogitatio imperantis in Superiore Dei, plurimùm in hac re potest. qui enim vicariam in illo Domini potestatem intuetur, non tepidè ad imperata exequèda descendet; maximè si Sanctorum virorum exemplis, in omni Superioris imperio, cælo imperia nata cogita-uerit. quis enim non alacer obtemperet imperanti Deo? In omni ergo imperio si Dei imperia consideraerimus, quis non pulso frigore ac languore lætus aduolabit ad præceptorum executionem, certus iam de illius voluntate?

Iuuabit etiam si generosum inferiori animum induat, illumque ad magna obfirmet, indignumque viro ac Religioso esse cogitet metu compelli, vt pudeat illum feruili ingenij, & indignetur ad mancipij nomen, maioremque se statuat, quam vt vincatur à metu: quin adeò fortium pugnantium exemplo, antea in media arena generosam euomat animam, quam timori locum tribuat.

Quòd si quis imperata amet, tanquam vberem materiam cælo coronandam, tanquam

quam fecundā messem horreo Dominico inferendam, discatque non imperantem intueri, variis fors affectibus obnoxium, sed promissa obsequentibus præmia; non erit difficile, metu seposito, æternorum amore alacri mente ad imperata decurrere, certus de remuneratione, certus de præmio, amabitque imperia à quocunque ore dictata, felici æternitate commensuranda.

CAPVT VII.

Excusationes.

Non postremum in Religione malorum, cum imperata à Superioribus, quasi obiecto clipeo, excutimus. palam & in os resistere verecundia prohibet, via excogitatur qua sine rubore liceat. valetudinem accusamus, virium tenuitatem, morbum etiam languoremque; mentimur. verbo, posse negamus, nimirum quia nolumus non possumus: ut nolle non posse sit. eneruandæ obedientiæ certissima regula. arbitreris tanquam nouacula aut securi iugulum illius præscindi: ita duobus verbis, Non possum, robur illius omne subruitur. Neque potest grauius quidquam Superiori-

perioribus euenire, cum nolentes cogere durum sit, & plus habeat coactio omnis domini ac iudicis quam patris; & indulgere negantibus inconsultum sit, sit ut incerti dubii que hæreant Superiores. Si pergunt imperare, seueros cogites, si assentiuntur repugnantibus, mollescunt animi, & nulla iam imperia sunt, nisi quæ ultro suscipiuntur: ut vniuersa obedientia non ab imperantis virtute aut prudentia, sed a parentis nuda voluntate ac propensione pendeat. decurritur enim ad tritum illud, Dicite nobis placentia, & audiemus & obsecundabimur: ut ante imperia voluntas deposcenda inferioris sit.

Infelici sanè ferè exitu excusationes hæ terminantur. cum aut in nimis indulgentem, aut fortem nimium Superiorem inciderint. nam & primus indulgentia perdit, & secundus robore non tam flectit, quam frangit. mediam verò inuenire viam difficillimum. nec quisquam facillè talibus ingeniis satisfaciet. nam ut voluntatibus istorum subseruire graue, ita nolentes cogere durum est. Sanè disciplinam paulatim omnem diffluere necessum est, cum paucorum exemplo reliqui ferè in paria trahantur. Si enim ad imperata excutenda minùs grata satis est, Non possum; quis non

non duobus verbis molestiam omnem deterget, & auertet à se quidquid minùs naturæ, aut propensionis cuiusque amicum est?

Infortunata omnino Superioris conditio, cum tales nactus fuerit, quibus nec imperare nec indulgere tutum. & vix in his prudentiæ locus est. neque enim tales ratione, Dei futurorumq; timore, aut vocationis amore, sed solis propensionibus suis aguntur. placent imperia? amplectuntur. displicent? excutiunt. Nec in vna re hæc res finitur. assuescunt paullatim his excusationibus, adeoque excrefcit hæc licentia, vt quidquid non placet, negent se posse, solis placituris obtemperaturi. vnde fit vt si in facilem mollemque Superiorem inciderint, ad indignissima quæque Religionis dilabantur, suisque singuli motibus ac propensionibus agantur, nec tam ipsi Superiori, quàm hic illis obtēperet, euerfa omni prudentis gubernationis regula. si in fortem & qui imperare pergat deuenierint, ad mœrores labātur & melancholias, & de deferenda vocatione cogitationes.

Nec in vno malum hoc clauditur, it ad plures, & obit paullatim domum, cum paria sibi singuli concedi velint, contendantque iisdem quibus alij prærogatiuis donari,

nari. quæ si negauerit Superior, & personarum hæc discrimina admiserit, tota familia æmulationibus & oblocutionibus repletur, nec quies aut pax vlla, sed tanquam fluctibus ac tempestatibus iactatur, non ante domus totius interitum positura motus: quos etiam in externos non nemo effundet, solatia ab his, & morbo suo remedia captaturus.

Prouenire hoc malum assolet, vel ex superbia quadam ingravia, vel à libertatis amore, vel à Religionis tædio, vel ab alienatione à Superiore, vel à pusillanimitate mentis, vel ab amore proprio, vel à iudicij sui tenacitate, vel denique ab innato quodam fastu, & opinione sui. è quibus illæ profiscuntur, non deprecatoriæ tantùm, sed excusatoriæ & negatoriæ voces, præualida hac armatura armatæ, Non possum. hîc mirum imperatis inferiores vires sunt, ibi alienior animus munus exhorrescit, alibi oneri succumbit, valetudini noxia res aut cælum, socij displicent. vellem; sed negat corporis animique robur, impedimenta quædam siue illa mentis, siue illa virium non permittunt impositæ rei susceptionem. adducitur etiam conscientia, & mentis quædam abdita vniuersim narrata, periculaque non expresso periculorum nomine.

de-

denique vno omnia verbo clauduntur,
 Non possum. quid agat Superior? perget
 imperare? ad manum est, Non possum. ni-
 hil nimirum potest nisi quod animo colli-
 buerit. ad hoc & vires & animus sufficit,
 ad imperata desunt. ad optata robur su-
 perest, ad imperata exulat. quò se vertat
 Superior? vrgebit nolentem & negantem
 posse? sæuus & crudelis habebitur, qui
 maiora viribus imponat. indulgebit? col-
 labascet omnis paullatim disciplina, cor-
 ruentq; imperia, & in his Religio vniuer-
 sa. vt magna in talibus opus sit dexteritate
 ac prudentia, ne aut vniuersa corruat di-
 sciplina, aut mœroribus succumbant &
 opprimantur inferiores, aut otio diffluant,
 & in noxium dilabantur teporem, Domi-
 nico ore deuomendi, ac paullatim spirita-
 lia fastidiant nauseabundis in omnibus si-
 miles: nec antè finem faciant, quàm de-
 sperata vbiq; re, in ignauissima socordia
 contabescant, diffluantq; in amicam o-
 tio carnem, & quia spiritu inceperunt, in
 fœdas corporis voluptates infortunatissi-
 mo exitu dilabantur.

Remo-

Remedia.

AB exercitiorum spiritualiū frequentia repetitione petenda, vt his accendatur ad ardua animus, Christiꝫ; Sanctoꝝ; exemplo discat gaudere duris, delectari asperis, generosiꝫ inter hæc animam positurus, quàm inter mollia victurus.

Aliorum deinde, siue eruditione, gratia, eloquentia, viribus inferiorum, exemplo animandi & ad magna impellendi sunt: honore etiã gloriaꝫ, ac dedecore nonnunquam excitandi.

Iuuabit interdum loci, sociorum, Superiorumꝫ mutatio, virum enim si tales nati fuerint fortem, constantem, prudentem, quiꝫ exemplo præeat, socios etiam serios, & ad labores promptos, sola non rarò verecundia ignauiam deponent, quam sub tepentibus sociis, mollibusꝫ Superioribus nutriebant.

Quòd si emendatio non successerit, non inutile fuerit tales ad postrema officiorum reiicere, nullo loco habere, nulla familiaritate coniungere, vt pudore tandem vincente manum maioribus admouere incipiant. fortiꝫ certiusꝫ hoc etiam fiet, si iuniores alacres & ad ardua prompti illis præ-

præferantur, si præmijs donentur, laude afficiantur, ac ad illustriora munia obeunda admouéantur.

CAPVT VIII.

Intercessionés.

VEræ ac genuinæ obedientiæ impedimentum, dum imperata aliorum intercessionibus infringuntur, & aliorum vertuntur importunis intercedentiũ precibus: ynde periculum creati Religioni potest, ne in omni imperio voluntas primùm inferiorum, propensioque inuestiganda sit; nec quisquã alia suscipiat, quàm ad quæ propensam voluntatem reperit, vsurus in non placentibus aliorum intercessionibus, quorum operâ imperata euerat: maximè cum apud Superiorem facilem, pronumque in suorum voluntates res agitur.

Hinc etiam sequitur, cum subterfugunt imposta onera, qui Superioribus in primis idonei videbantur, vt imparatores, minusque idonei, non sine graui totius corporis detrimento, rebus admouéantur.

Tollitur deinde omnis rectè gubernandi

di

di ratio, libertasque, Superioribus sollicitis in omni imperio de voluntate suorum, ut non tam Superiores, quam inferiores præesse videantur, ut quorum voluntati magis quam Superiorum fiat satis.

Exurgunt verò ex his intercessionibus ingentia mala, cum paulatim iuuenes, patronos sibi apud Superiores parant, & præprouida sollicitudine tanquam in cautelam, antè sibi mœcenas conciliant, habituri auxiliares & propugnatores quacunque necessitate occurrète. atque hinc partium videas suboriri studia, dum varij variorum beneuolentiam captant, eorum nimirum, quos apud Superiores plus posse arbitrantur.

E quibus initiis quasi dissensionum iactis fundamentis, mutua paulatim animorum coniunctio scinditur, dum huic potius, quam illi adhærescimus, & hos tanquam in clientelam datos, magis quam alios tuemur. quid enim reliquū, nisi ut ratione diuersorum patronorum ac clientum eamus in factiones, dum hunc laudamus, damnamus alium: illum supra merita extollimus, alium infra dignationem deprimimus?

Hinc etiam aulici paulatim irrepunt mores, mutuae obseruationes, ac ne paulatim

tim patrocinationis studium intepescat, frequentes, cum insigni temporis iactura, miscentur confabulationes: inter quas fieri non potest quin sæcularia intercurrant colloquia plurima, mutux aliorum detractiones, ac in primis patronorum, ac clientum aliorum; subdolæ etiam, curiosæque in iis quæ gubernationem tangunt, indagations; & iam tanquam in diuersorum patronorum clientes conspirationes subnascuntur; consuetudo cum aliis rarior, cum illis frequentior.

Nec vera tamen inter patronos hos ac clientes, solidæ amicitia est: mentita enim omnis benevolentia est, quæ, quamdiu apud Superiores aliquid poterit patronus, tamdiu adhærescet; ille si gratia aut munere exciderit, cadit omnis ille simulatus amor, & alium circumspicit mœcenatem, plusque iam in priore damnat, quàm antè laudabat. Neque hoc mirum, si cogitemus, non hominẽ clientes hosce, sed fortunam illius fuisse veneratos.

Minor etiam inter vnus partis clientes amor est, quos sola patroni veneratio continet, cum intus potentibus æmulationum ac inuidentiæ fluctibus concuterentur, si aut vnus carior aut frequentior, aut munere aliquo, aut verborum consulta-

tio-

tionumque prerogatiua praelatus, innumerisque aliis ex causis, quas solers sibi inuidia fingit.

Decurritur tandem etiam usu, & quadam consuetudine intercessionum harum ad externorum intercessionem, magnorum nonnunquam virorum, Principum etiam, & benefactorum, vt hac quasi armata manu extorqueant à Superioribus imperata. Quare nihil euenire bene constituta Religioni deterius potest, magisque noxium: cum enim neque negare Superiores audeant, neque concedere saepe tutum sit, hærent anxij, & victi magnorum precibus, quæ illis pro imperio sunt, succumbunt, permittuntque & illis, & Religioni nocitura. nam cum neque mores delictaque interdum suorum aperire religiosa caritas permittat, neque negare petentibus audeant, damna nascuntur, nulla postmodum prudentia reparanda.

Remedia.

Minùs recedat Superior à sententia semel maturè concepta, intercessionibus intercurrentibus, quàm si ipsi quas proferunt difficultates, vtrò proponant.

Seriò intercessores moneat, & ab inter-

cessio-

cessionibus deterreat, doceatque quàm
noxia illa omni bonæ gubernationi sint.

Intercessores hos, patronosque, si per-
gant importuniùs suorum causam agere,
feriò non semel monitos à se remoueat Su-
perior, aliisque functionibus distineat; vt
hoc exemplo à patrociniis hisce terrean-
tur reliqui.

Inuigilet deinde Superior, vt valida
manu clientelas patrociniaque rescindat;
occurrat initiis, nec permittat noxia hæc
molimina succrescere, seculares hæc
aulicasque noxias in primis Religioni con-
suetudines; terreatque ab his, grauibus
etiam propositis pœnis.

Munere etiam si quo splendidiore fun-
gantur religiosi hi mœcenates, exuantur,
quò desinant ex officij magnitudine auda-
ciam sibi ad patrocinandum sumere, reli-
qui que à simili conatu terreantur.

Si externos patronos Superiores aut iusto
metu veriti fuerint, aut factis etiam sense-
rint, ad ea loca patrocinatorum prouocato-
res transferant, in quibus omnis cuiuscun-
que patrociniij spes præscindatur. vt dum
destitutos se patronis viderint, vni potiùs
virtuti quàm aliorum gratiæ, beneuolen-
tiæ, ac potentiæ incumbant.

CAPVT IX.

Laborum fuga. Otij amor.

MAlorum vitiorumq; adeò omnium
 seminarium. ex hoc namque omniũ
 generum profiliunt mala, in Religionis
 interitum nata, omnemq; succum, se-
 minaq; fœcundissimi antea illius agri
 emedullantia ac perimentia. & quid spe-
 rari à Religioso potest otij amatore, quæ
 non timeri mala? nam vt omnino nihil a-
 gat, remotissimum ab ingenio humano
 est, quod occupationibus gaudet, nec in
 ignauo cõsenescere perpetuò potest otio.
 refugit res instituti, ac vocationi suæ pro-
 prias? conuertit se ad alienas; & cùm do-
 mi desint quibus delectetur, transit ad Re-
 ligioni noxia, seque suosque non raro in
 aperta coniicit discrimina. Si negata, aut
 non concessa illi sæcularium rerum nego-
 tiatio, deflectit ad animi mala; paulatim-
 que tam altè ignauissimi teporis huius ve-
 nena bibit, vt ne excutere quidem hæc
 dum volet possit. tantum inueterata viti-
 orum consuetudo potest, vt versa iam im-
 probitas in naturam videatur, quam cum
 sola vita deponat.

Pro-

Profiliunt ex hoc otio murmuraciones,
dictorum factorumque aliorum obtre-
ctationes. nam cum paria aliis aut noli-
mus, aut vitio nostro non possimus, fit vt
damnemus in iis, quæ nos aut magnitudi-
nis terrore, aut otij amore fugimus: & cum
desperemus assequi in alto posita, pigeat-
que ad ardua dexteram porrigere laboribus
territos, dolemus reliquos generoso dif-
ficilium calcatu, quasi per sudores & san-
guinem ad excelsa decurrere. nasciturque
hinc optimarum quarumcunq; rerum in-
uidentiã: à quibus dum ob coniunctam
ferè indiuiduo quodam nexu difficulta-
tem, manum remouemus, alienæ virtutis
inuidentiã stimulamur & depascimur; con-
namurque reliquos aut propositis, ac in
immemum auctis difficultatibus terrere,
aut speratorum ex iis fructuum extenua-
tione auertere. quod si non assequamur,
ambitioni, aut inani placendi Superiori-
bus aliisque studio conatus hosce ascri-
bimus.

Inualetudinis deinde metu ab arduis
quibusque reliquos auocamus. ac si quæ
tota Religione exempla sint eorum, quos
in medio magnarum rerum conatu vale-
tudo aliquando destituit; ingenti illa am-
plificatione in terrorem adducimus, de-
terio-

O

terio-

teriora etiam ob oculos ponentes. quæ res non parum momenti ad terrorem habet. Voluntario interim silentio teguntur innumeri, quorum maximis conatibus valetudo respondit. tacentur deinde quos in otio aut immatura & inexpectata mors præoccupavit, aut perpetua quædam inualetudo tenuit. tacentur denique quorum inualetudo otio crevit, decrevit laboribus, qui quæ non antea otio natam agri- tudinem deposuerunt, quàm se laboribus darent, quorum quæ quasi per gradus laboribus valetudo crevit, vt tantum valetudinis accederet bonæ, quantû laboris.

Et sanè plurimum damni ex amico hoc quorundam otio reliquis accedere negare non possumus. Valent enim hæc maxime in iunioribus in exemplû, ac sub prætextu valetudinis tuendæ, otij crescit amor: quod semel degustatum, minus generosa pectora perfacile in solidum, quietis quadam dulcedine ad se rapit, detinet quæ illicibus his prærogatiuis, molestiarum & laborum carentia.

Ad hos interim otij amatores pronò quodam lapsu vitia decurrunt. & ferè omnes tales in somnum pronos, in cibum ac potum æstuosos, in corporis denique commoda omnia procliues videas, ac tandem

dem in carnem labentes. Laboribus sanè caro frangitur, sudoribus tanquam fluminum superfusu flamma illius restinguitur, otio roboratur, ac tanquam olei superiectu accenditur: & vt non facillè insurgit laboribus tanquam cæstibus domita, ac quasi pedibus conculcata caro; ita non facillè prostrata iacet, otio fota, deliciis commodisque extimulata. Docemur hoc omnium Sanctorum monitis, & quotidiana propè in omni Religione experientia, vt ad lapsum non alia pronior via sit. & ferè bona pars illorum, qui semel ad Religionis aratrum porrecta manu, retrò respererunt, ad Ægyptias ollas, ad honores & commoda; ab otio, & laborum fuga viam sibi ad præcipitia prostrauerunt. vt verè dixerit Sapiens: *Via pigrorum quasi sepes spinarum: via iustorum absque offendiculo.* & alibi: *Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet.* nam mens quia se ad superiora nõ stringendo non dirigit, neglectam se inferius per desideria expandit. Et dum studiorum sublimium vigore non constringitur, cupiditatis infima fame sauciatur: vt quo se per disciplinam ligare dissimulat, eo se esuriens per voluptatum desideria spargat. cui rectè per Salomonem dicitur, *Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei: qui enim nunc ex-*

Pro. 15.

Prou. 19

Gregor.

Past. p. 3

c. 16.

Pro. 10.

bonis operibus non exudat, cum sol iudicij feruentior apparuerit, quia frustra regni aditum postulat, nihil accipiens æstate mendicabit.

Remedia.

A Superiorum in strenuos operarios benevolentia sumenda sunt. ut quos magno religiosoque conatu in proximorum salutem incumbentes vident, nullis laboribus, nec propriæ valetudini parcetes, eos & singulari affectu prosequantur, & currentes sistant, & iniecta paterna manu, beneuolè reprimant, de que necessariis omnibus vltro ac munifica dextera, etiam reluctantibus prouideant.

In alios verò, quos in medio magnorum laborum cursu fractos reperiunt, vniuersum paternum affectum profundant, nihil deesse patientur, & quantum Religio patitur, peculiaribus fauoribus prosequantur, vltro misceant colloquia, consiliis etiam dandis adhibeant, nec quicquam illis eorum quæ ad honestam recreationem, decentemque ac religiosam animi laxationem faciunt, deesse patientur, vltroque etiam ingerant, & ad illa cogant.

Exemplo deinde suo, magnorum Imperatorum more, reliquos Superior excitet. Incredibile quantum hoc in subditorum

ani-

animis valeat, vt vel solo pudore etiam illi excitentur qui ad otium proniores sunt.

Exemplis denique, maximè in Religione, aut in Ecclesia Dei illustrium, qui affecta etiam valetudine, magna ingenti ausu conatuque aggressi, ad felicem exitum deduxerunt. Iam si vita laborantes destituat, quid in omnem æternitatem gloriosius, quàm fortium militum more, in mediis sudoribus, laboribus, sanguineque vitam ponere? nec in gloria aut ignaua morte vilem animam emittere; factaque prius fortia indecora morte signare?

Proderit etiam vt, si quos otio & ignauia se dare viderint, nulla eos sibi familiaritate iungant, nullis familiaribus colloquiis dignentur; sed tanquam ignauos, & Religionis quosdã quasi fucos ac vomitus auerentur. vt vel dedecore, ac prudenti quadam paterni affectus repulsa contemptuque ad meliora impellantur.

Vtile etiam fuerit tales in humilibus quibusque officiis continere, & ab omnibus dignioribus remouere; ad extremas etiam quasdam habitationes, minus nobiles reijcere; aliorum etiam monitis, ac in primis Præfecti spiritus ad labores prouocare, præmiis ac non rarò minis etiam propositis; vt quos non potest amor, non

magnorum exempla, impellat timor & recundia è contemptu nata.

Neque res vlla potentiùs dæmonum incurfibus refiftit, impetum frangit, quàm perpetua feriarum rerum occupatio. Hinc

Ad Fratres de monte. illud Bernardi: *Varijs autem officijs occupatus, nullis vacabis cogitationibus, & dum ab alio transis ad aliud, opusque succedit operi, illud solum mente tenebis, quod agere compelleris.* &

Ad Rusticum. Hieronymus: *Facito semper aliquid operis, ut te semper diabolus inueniat occupatum: multam Eccli. 33 enim malitiam docuit otiositas.* Vitabit sane

quisquis salutis suæ studet, quisquis illi ex animo consultum volet. neque enim potest mens humana, tanquam in ignauo quodam sopore tota conquiescere. semper aliquid agat necessum est: igni perfimilis, qui erumpit in flammam, in scintillas, in fumum: & antè ferrum disrumpet & chalybem, quàm arctetur angustiis. facit idem mens nostra, antè diffringet hæc vincula quibus illigatur, quàm vt in pigro hoc carcere ignaua delitescat. bona defunt: verfabit mala. hæc ne illam teneant, melioribus distineatur. nec magno admodum hinc molimine opus est. assuescat bonis; abibunt in naturam. fœcundus nimirum animorum ager. sementem immitte bonam. respondebunt fructus.

CAPVT X.

Studiorum neglectus.

QVem inter prima Religionis mala si quis numerauerit, non multum aberrabit. nam quid à iuuentute speres, studiorum ardore seposito? vt nihil agat in illo ætatis flore & æstu, nequidquam speres; vt ad meliora conuertat mentem, frustra expectabis: nam qui semel excussit iugum, ad quod ab obedientia destinabatur, reliqua contemnet. & quid potest in ea ætate maius esse, quàm solida fundamenta victuræ in omnem ætatem eruditionis, in salutem proximorum natæ, serio magnoque conatu & ausu iacere? aut quæ res plus apud proximos in venerationem, admirationem, laudem, fidem, sequelam valet, quàm profundæ vt virtutis, ita & conceptæ eruditionis opinio? quam non facillè ignauus quisquam & altioris eruditionis contemptor consequetur. prodet se illius aliquando infantia & inscitia, tantumque ferè à salute illorum promouenda decedet, quantum ab eruditionis opinione.

Iam ad quæ se adolescens neglectis conuer-

uertet studiis? ad otium, laborum fugam, ad vitia denique omnia, quæ ex otio nasci consueuerunt. aliqua nimirum re necesse vt vacuam à studiis mentem occupet. desunt alia? conuolabit ad vitia, ac tanquam in præceps actus, toto pronus corpore ad ea delabetur; trahetque exemplo suo tenerrimum quemque, inde robustiores etiam, & quibus plusculum virilis pectoris est: tandemque; iunctis quasi manibus viribusque, ad profunda labentur vitiorum.

Et ferè virtutes comitantur studia, vt quem seriò totisque animis videris illis incumbentem, pari propè generositate virtutibus insudantem reperias. idem enim propè ardor æstusque qui in studiorum, in virtutum amorem rapiet. longè sanè erit à vitiis, vt quibus assiduis studiis aditum præcluserit. feriis enim occupata mēs non faciliè illorum importunitati patebit. occupatio omnis moram postulat, postulatque tempus: quod si negaueris, excluderis ab occupatione. ille negat, qui vniuersum animum iis detinet, & cuius totam mentem studiorum occupauit amor, sancta quadam æmulatione, proximorumque; sperata salute, tanquam stimulis actus. qui cum omnem aditum præcluserit vitiis, vir-

tuti

tuti aperuisse censendus est, quæ vltro vacuam vitii mentem occupare solet. sanè paratior mens talis ad virtutum susceptionem est.

Iam studia ferè ipsa, ardorq̃ue illorum, mentem ad magna & generosa prouocat, ad contemptum minimorum & vilissimorum quorumcunque excitat; ad detestationem impellit vitiorum, vt quæ indigna arbitraturo viro ad maiora gradienti: & cum veretur maculam gloriæ, abstinet ab iis, quæ ad contaminandam illam nata sunt. cum verò virtutem nullo studiis impedimento & dedecori, adiumento verò & honori maximo esse senserit; tanquam in amicam, studiorumq̃ue suorum sociam prona voluntate rapitur.

Adde, longa nos edoctos experientia, pari propè feruore Religiosos ferri in orationem, piasq̃ue exercitationes, quo rapiuntur in studia. Nam & studiorum neglectus ignauiaq̃ue transit in orationem; & scientiarum ac eruditionis ardor in orationis studium. nec difficile est æstuantem studiis animum pari in orationem æstu transferre: vt languentem in studiis, ignauiaq̃ue otiiq̃ue amore subactum, in reliquis ferè languere ac ignauescere videas.

Ab hoc verò studiorū languore omnium

O 5 pro-

propè spiritualium rerum nauseam proficisci, ac quoddam piarum rerum fastidium reperies; inde etiam murmurationes, detractiones, inuidencias, cibi potusque aueritatem, commodorumque corporis, ac complacendi aliis studium. Nam cum deesse sibi ad maiora subsidia videant, & otij amantes, laboribusque territi, nolint ad ardua conniti, ab aliis ambitioni suæ subsidia mendicant. Inde iam placendi conatus, adulationes, & politici spiritus ingentia semina, in validas arbores nascitura, in potentibus sectionibus & vitionibus fortiter obuiam eatur.

Remedia.

OMnia propè à Superiore pendent. nec difficile est, adolescentiores maxime, quasi substratis ignibus in studiorum ardorem impellere, si modò prius hoc aestu inardescat Superior, remque non perfunctorie, sed seriò tractet. Si frequenter suos quàm publicè, quàm priuatim animet. Si ardentès, laude & præmiis; ignauos, dedecore & pœnis prouocet. Si hos etiam amoueat à studijs; illos externa quadam paterni affectus beneuolentia accendat.

Magnum etiam momentum in hanc rem

rem magistri adferunt. quos si studiorum laborumque amantes nacti fuerint, pari ardore sanctæ cuiusdam æmulationis studio ad illa rapiuntur. maximè si frequentes & seriæ commendationes illorum accesserint; si amica quædam cum studiorum amantibus familiaritas, & externa benevolentia necessitudo; si frequens in conatu animatio; si ignavos non patiantur inultos; si in priuatis publicisque illos disputationibus ad ruborem etiam patiantur deprimi; si acrioribus stimulent verbis; si frequenti disputationum ac defensionum recursum hos fatigent, ut quos non sociorum exempla, non Superiorum monita, erubescencia extimulent, & poenarum metus.

Plurimum etiam proderit ad animos excitandos, monita Præfecti spiritus, aliorumque domesticorum Patrum, quibus languidiores familiari aliquo nexu constricti sunt, sociorumque prouocatio.

Inuigilandum etiam Superiori erit, in linguæ Latinæ usum. ferè enim linguæ illius neglectum, studiorum neglectus sequitur. quem enim linguæ Latinæ & elegantia & promptitudo delectat, delectant etiam studia, sine quibus parari illa non potest. quem verò nulla capiunt studia,

nec

nec elocutione gaudebit. Mutuo enim fe-
rè contemptus se duorum horum, amor
que sequuntur. neque facile studiorum
contemptor linguæ elegantiam amabit,
aut sequetur; sequeretur, si amaret. rapi-
mur enim ad amata. amaret, si studia ama-
ret, quæ linguæ calamiq̃ue elegantiæ ex-
ornantur. Dandaque in hoc genere opera
Superiori est, vt elegantia etiam in elo-
cutione studeant sui. & turpe est ab ex-
ternis in hoc genere Religiosos vincitur-
pius etiam, non posse animi conceptus
Romana lingua, tersa & fluente exprime-
re: sed hæere ad singula virum alioqui
non ineruditum, vt qui scientias profite-
tur, balbutiat ad illarum explicationem.
Neque erit difficile, si exemplo præeat Su-
perior, laudeque, præmiis ac pœnitentiis
reliquos excitet, maximeque iuniores, &
humaniorum literarum magistros, ac cu-
iuscunque professionis studiosos. serioque
caueat, ne qua in recreationibus lingua,
quàm Latina vtantur, vt assuetudine vsu-
que promptam sibi illam, paratamque fa-
ciant; ne barbarie sua & Religioni & si-
biipsis dedecori, & aliis graues sint.